

Redakcja: Beata Surmacz (dyrektor IEŚ), Tomasz Stępniewski (z-ca dyrektora IEŚ),
Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji), Aleksandra Kuczyńska-Zonik, Jakub Olchowski,
Konrad Pawłowski, Agata Tatarenko

Nr 1075 (50/2024) | 12.03.2024

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Jakub Bornio, Damian Szacawa

Szwecja w NATO: znaczenie dla Europy Środkowej i Wschodniej

7 marca 2024 r. premier Szwecji Ulf Kristersson i minister spraw zagranicznych tego państwa Tobias Billström przekazali dokumenty akcesyjne sekretarzowi stanu USA Antony'emu Blinkenowi, który jako reprezentant państwa depozytariusza Traktatu Waszyngtońskiego oficjalnie ogłosił, że Szwecja stała się 32. członkiem Sojuszu Północnoatlantyckiego. Obecność Szwecji w NATO nie tylko wzmocni możliwości operacyjne Sojuszu w basenie Morza Bałtyckiego, lecz także będzie miała istotne znaczenie dla państw Europy Środkowej i Wschodniej (EŚiW). Szwecja uznawana jest w regionie za wiarygodnego partnera w zakresie kontraktów zbrojeniowych, a jej członkostwo w NATO jedynie potwierdzi tę renomę. Szwedzki przemysł zbrojeniowy realizuje szereg kontraktów w państwach EŚiW oraz stanowi istotny element wsparcia dla Ukrainy.

Droga Szwecji do NATO: perspektywa państw EŚiW. Ratyfikacja protokołu akcesyjnego Szwecji do NATO przez prezydenta Turcji Recepta Tayyipa Erdoğana, która nastąpiła 25 stycznia 2024 r., okazała się przełomowym krokiem na drodze Szwecji do członkostwa w Sojuszu. W konsekwencji w lutym 2024 r. doszło do zmiany nastawienia Węgier wobec szwedzkiego wniosku, a po przeprowadzeniu głosowania w Zgromadzeniu Krajowym (26 lutego 2024) nowy prezydent Węgier, Tamás Sulyok, pierwszego dnia sprawowania urzędu (5 marca 2024) podpisał protokół akcesyjny Szwecji do Sojuszu Północnoatlantyckiego ([„Komentarze IEŚ”, nr 1073](#)). Dla większości państw EŚiW, w tym państw bałtyckich ([„Komentarze IEŚ”, nr 906](#)) i Republiki Czeskiej ([„Komentarze IEŚ”, nr 912](#)), działania Węgier, skutkujące przeciąganiem w czasie procesu północnego rozszerzenia NATO, początkowo wywoływały niezrozumienie, które w ciągu kolejnych miesięcy przerodziło się w krytykę.

Zakończenie procesu wejścia Szwecji do NATO, które nastąpiło 7 marca w Stanach Zjednoczonych, stanowiło swojego rodzaju „przewrót kopernikański” w regionie Morza Bałtyckiego, ponieważ doprowadziło do znaczącej zmiany układu sił na korzyść Sojuszu ([„Komentarze IEŚ”, nr 901](#)). Co więcej, kolejne miesiące pokażą konsekwencje tego procesu dla państw EŚiW.

Szwecja w NATO: wzmocnienie Sojuszu. Przedstawiciele państw EŚiW wielokrotnie dawali do zrozumienia, że przystąpienie Szwecji (i Finlandii) do NATO postrzegają jako wzmocnienie Sojuszu. Świadczy o tym ratyfikowanie protokołu akcesyjnego przez znaczną większość z nich jeszcze w lipcu 2022 r. Wynika to przede wszystkim z faktu, że Szwecja jest państwem wysoko rozwiniętym gospodarczo, które jest aktualnie w trakcie odbudowywania swoich sił zbrojnych. Dwie brygady zmechanizowane są modernizowane i wyposażane m.in. w środki izolowania pola walki A2/AD, a dwie nowe są w trakcie odtwarzania. Te cztery brygady oraz grupa bojowa stacjonująca na Gotlandii zostaną podporządkowane dowództwu na poziomie dywizji do 2030 r. Procesowi temu towarzyszy przebrabianie sił lądowych, obejmujące m.in. kontrakt o wartości 500 mln USD z brytyjskim BAE Systems na dostawę 48 szt. armatohaubic samobieżnych Archer, kontrakt z fińską spółką Patria na dostawę w latach 2024-2033 350 szt. kołowych transporterów opancerzonych Patgb 300A 6×6 (20 szt. dostarczono jeszcze w październiku 2023 r.) oraz kontrakt o wartości 320 mln USD z Krauss-Maffei Wegmann na modernizację 44 czołgów Stridsvagn122 (szwedzka konfiguracja Leoparda 2). Na początku stycznia 2024 r. Szwecja ogłosiła swoje plany udziału we wzmocnionej wysuniętej obecności (eFP) NATO poprzez rozmieszczenie zmechanizowanego batalionu bojowego na Łotwie i włączenie go w struktury brygady, której państwem ramowym jest Kanad¹. Jednocześnie obok tych zakupów

¹ Speech by Prime Minister Ulf Kristersson at Folk och Försvars annual national conference 2024, <https://www.government.se/speeches/2024/01/speech-by-prime-minister-ulf-kristersson-at-folk-och-forsvars-annual-national-conference-2024/>.

Szwecja modernizuje marynarkę wojenną oraz siły powietrzne ([„Komentarze IEŚ”, nr 1023](#)), które wzmocnią natowskie siły obrony i odstraszania.

Znaczenie szwedzkiego przemysłu zbrojeniowego dla państw EŚiW. Członkostwo Szwecji w NATO przyczyni się do większych możliwości korzystania przez państwa EŚiW ze szwedzkiego przemysłu obronnego, który należy do największych w Europie. Tworzy go niemal 350 zakładów, których wartość w 2022 r. wyniosła ponad 29,4 mld koron (ok. 3 mld USD), a łączny eksport materiałów obronnych osiągnął wartość niemal 16,5 mld koron (ponad 2 mld USD)². Według danych Sztokholmskiego Międzynarodowego Instytutu Badań nad Pokojem (SIPRI) za lata 2018-2022 r., Szwecja była 13. największym eksporterem uzbrojenia na świecie³. Szwedzki potentat zbrojeniowy Saab został uwzględniony w opublikowanym przez SIPRI rankingu stu największych producentów uzbrojenia w 2022 r., zajmując wysokie 39. miejsce⁴. Za dwie trzecie wartości eksportu w 2022 r. odpowiadały trzy podmioty: Saab AB, który produkuje m.in. myśliwce wielozadaniowe JAS-39 Gripen, samoloty wczesnego ostrzegania i kontroli GlobalEye, lekką broń przeciwpancerną – wielozadaniowy granatnik Carl Gustaf-M4 i granatniki AT4, a także dwa zakłady należące do brytyjskiego BAE Systems – Hägglunds w Örnsköldsvik, znany z produkcji bojowych wozów piechoty CV90 (Strf 90), oraz Bofors system w Karlskoga, producent m.in. armatohaubic Archer.

Po wybuchu pełnoskalowej wojny na Ukrainie szwedzki przemysł obronny przeżywa rozwój związany z globalną militaryzacją. Według najnowszych danych Inspektoratu ds. Produktów Strategicznych, przedstawionych 4 marca 2024 r., wartość eksportu w 2023 r. przekroczyła 18 mld koron, tj. 1,6 mld euro (wzrost o 18%)⁵. Spośród państw Europy Środkowej i Wschodniej w pierwszej dziesiątce importerów znalazły się Węgry (946 mln koron szwedzkich, ok. 85 mln euro) oraz Republika Czeska (488 mln koron szwedzkich, ok. 44 mln euro), które zakupiły części zamienne do użytkowanych samolotów bojowych. Transakcje z 2023 r. nie oddają jednak w pełni znaczenia, jakie przemysł zbrojeniowy Szwecji ma dla bezpieczeństwa państw regionu, ponieważ w ostatnich latach podpisano kontrakty na przyszłe dostawy. Republika Czeska zakupiła 246 szt. wspomnianych bojowych wozów piechoty CV90 (kontrakt o wartości 2,2 mld USD z maja 2023 r.), a Słowacja 152 szt. (kontrakt o wartości 1,37 mld USD z grudnia 2022 r.). W „bliźniaczo” podobnych umowach lokalny, tj. czeski i słowacki, przemysł ma partycypować w ok. 40% całkowitej wartości kontraktów. Budowa zdolności produkcyjnych i modernizacyjnych CV90 w tych dwóch państwach ma mieć również konkretne przełożenie na wsparcie wojskowe Ukrainy, która także jest użytkownikiem tych maszyn. Szwedzi przekazali jej przynajmniej 50 szt. CV90, a strona ukraińska jest zainteresowana zakupem kilkuset kolejnych maszyn i uruchomieniem części produkcji na swoim terytorium. Ze względu na toczący się konflikt militarny, drugie założenie może być trudne do zrealizowania. Dlatego zakłady posiadające zdolności produkcyjne, ale przede wszystkim serwisowe, w geograficznie bliskich państwach NATO mogą stanowić dla Ukrainy zaplecze logistyczne. Czesko-ukraińsko-słowacki list intencyjny w tym zakresie został podpisany jeszcze w czerwcu 2023 r.⁶ Estonia jest kolejnym regionalnym użytkownikiem CV90, które w jej przypadku zostały zakupione od Królestwa Niderlandów i Norwegii, gdzie wcześniej były użytkowane.

Szwedzki Saab jest kluczowym dostawcą samolotów bojowych JAS-39 Gripen, będących na wyposażeniu Sił Powietrznych Republiki Czeskiej i Węgier. W Republice Czeskiej samoloty te w perspektywie najbliższych lat zostaną wymienione na myśliwce bojowe F-35 ([„Komentarze IEŚ”, nr 1066](#)), a Węgrzy najprawdopodobniej zdecydują się na wykup lub dalsze dzierżawienie maszyn po 2026 r. ([„Komentarze IEŚ”, nr 1073](#)). Warto zauważyć, że wymiana floty Gripenów odbywa się obecnie nie tylko w Republice Czeskiej, ale też w Szwecji. Parasol bezpieczeństwa, jaki NATO zapewni Szwecji, najprawdopodobniej zachęci rząd tego państwa do podjęcia

² Strategic Export Control in 2022 – Military Equipment and Dual-Use Items, <https://www.regeringen.se/contentassets/0a1bf3ba74844c96b896a6e712c39e97/strategic-export-control-in-2022-military-equipment-and-dual-use-items/>.

³ Zob. https://www.sipri.org/sites/default/files/2023-03/2303_at_fact_sheet_2022_v2.pdf.

⁴ Zob. https://www.sipri.org/sites/default/files/2023-11/fs_2312_top_100_2022.pdf.

⁵ Den svenska exporten av krigsmateriel 2023, <https://isp.se/nyheter/pressmeddelande-den-svenska-krigsmaterielexporten-2023/>.

⁶ Zob. <https://twitter.com/oleksiireznikov/status/1669760093972299785>.

ostatecznej decyzji o przekazaniu Ukrainie części Gripenów w konfiguracji C/D. Ukraińscy piloci od pewnego czasu odbywają już szkolenia w Szwecji z zakresu obsługi tych maszyn.

Ze względu na specyfikę środkowo-wschodnio-europejskiego teatru wojny, istotnym towarem eksportowym szwedzkiego przemysłu zbrojeniowego jest również granatnik przeciwpancerny Carl Gustaf (także w najnowszej wersji M4), będący w użyciu w siłach zbrojnych państw bałtyckich, państw Grupy Wyszehradzkiej i Ukrainy. 7 marca 2024 r. do Polski dotarł także pierwszy z dwóch zakontraktowanych samolotów wczesnego ostrzegania (AWACS) Saab 340. Przed tym zakupem Siły Zbrojne RP mogły polegać jedynie na natowskim systemie AWACS.

Wkład Szwecji w obronę cywilną państw EŚiW. Dla państw EŚiW interesujące mogą być szwedzkie rozwiązania w zakresie obrony cywilnej, bezpieczeństwa cybernetycznego i wzmacniania odporności społecznej. Władze Szwecji pracują nad aktualizacją długoterminowego planu obrony, który ma zostać opublikowany w kwietniu 2024 r. Ma on obejmować obronę zarówno wojskową, jak i cywilną, a także alokacje finansowe na kolejny okres obowiązywania ustawy obronnej. Będzie on nawiązywał do poprzedniej strategii bezpieczeństwa – obrony totalnej 2021-2025 ([„Komentarze IEŚ”, nr 464](#)), choć jednocześnie uwzględni wstąpienie Szwecji do NATO oraz konieczność dalszego rozwoju obrony wojskowej i cywilnej. W tym kontekście należy podkreślić, że 19 grudnia 2023 r. Komisja Obrony parlamentu Szwecji przekazała ministrowi obrony Pålowi Jonsonowi i ministrowi obrony cywilnej Carlowi-Oskarowi Bohlinowi swój raport na temat stanu i dalszego rozwoju obrony totalnej, ze szczególnym uwzględnieniem obrony cywilnej. Zawarte w nim rekomendacje sprowadzają się do pilnego wzmocnienia cywilnego komponentu obrony totalnej w celu zwiększenia odporności społecznej i zdolności do radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi.

Wnioski

- Akcesja Szwecji do NATO była wspierana przez niemal wszystkie państwa EŚiW. Rozszerzenie Sojuszu stało się regionalnym *gamechangerem* w zakresie zabezpieczania regionu Morza Bałtyckiego i szerzej EŚiW. Przekłada się to nie tylko na wymiar politycznej współpracy czy plany operacyjne, ale też na budowanie rzeczywistych zdolności w oparciu o rozlokowanie Sił Zbrojnych Szwecji w regionie czy zawiązywane kontrakty bilateralne. Członkostwo Szwecji w NATO zwiększa realne zdolności Sojuszu w zakresie odstraszenia Rosji oraz przynosi kolejne możliwości wojskowego wsparcia Ukrainy.
- Szwedzki przemysł zbrojeniowy, należący do podmiotów prywatnych, jest bardzo dobrze rozwinięty i w kolejnych latach skorzysta z tzw. „efektu NATO”, wynikającego m.in. z agregacji popytu, tj. łączenia dużej liczby zamówień na sprzęt od członków NATO z dążeniem do zwiększania interoperacyjności. Przykładem takiego efektu jest decyzja Agencji Wsparcia i Zamówień NATO z 5 lutego 2024 r. o zamówieniu granatników przeciwpancernych AT4 o wartości ok. 63 mln euro z dostawami na lata 2026-2027.